

Perdre l'oremus

“Un alumne de la meua dona, que és professora d’Història de l’Art, li pregunta, quan comentaven no sé quin quadre barroc: ‘Escolte, què és aquell pardal d’allí dalt?’ El pardal, pobre ocell celestial, pobre colom, era, evidentment, l’Esperit Sant. I si ni tan sols l’Esperit Sant s’ha salvat del desastre, vol dir que ha arribat l’apocalipsi: ‘now’.”

Hem perdut l'oremus, sí senyor. I el credo, el kirie, el canon, l'al·leluia, el gloria, el sanctus, el miserere, el mea culpa i el dominus vobiscum. Ho hem perdut gairebé tot. L'anunciació i l'advent, l'ascensió i l'assumpció, l'ablució, les absoltes, l'abstinència, l'acte de contrició, l'aigua beneïda, l'anacoreta, l'anatema, l'àngel de la guarda, les ànimes del purgatori, l'anticrist, l'antífona, l'anyell de Déu i l'anell del bisbe, l'apagallums, l'apocalipsi, l'apostasia, l'arbre de la ciència del bé i del mal, l'arca de l'aliança, els arcàngels, l'arxiprest, l'ascetisme i fins i tot l'avemaria. Si aquesta llista impressionant de baixes és només una tria de les que comencen per a, ja es poden imaginar el terror que provoca llegir la relació completa. La llista —no completa, però Déu n'hi do; i per cert: per què Déu i per què n'hi do, i a qui o què do?— la poden trobar vostès en un llibre que m'acaba de fer arribar amablement Edicions de la Campana: el llibre es diu *Hem perdut l'Oremus*, i l'ha escrit el periodista Salvador Alsius, que el Nostre Senyor, el dia del Judici, el faça seure, per tan bones obres, al costat dels confessors, de les verges i dels màrtirs. Suposant que, quan arribe aquell dia —i si la Vall de Josafat encara no és una urbanització, un parc temàtic o un hipermercat-cum-multicines—, encara queden màrtirs, verges i confessors. Però, si no n'hi ha de nous, sempre podrem recuperar els antics. O no podem perquè s'hauran esborrat del tot de la memòria, i si les coses i els noms, els mots i les coses, s'esborren de la memòria dels humans, quina realitat conservaran?

En el meu itinerari professional, ja massa llarg, he conegut ja, també, massa “reformes” educatives en diferents temps i nivells. Només han tingut, totes, dos elements comuns: el primer, que qualsevol relació entre les fantasies teòriques o legals i la realitat de l'ensenyament era purament casual; el segon, que cada reforma ha tingut com a objectiu manifest l'extensió i aprofundiment de la ignorància universal. Potser la ignorància universal no és ni més extensa ni més profunda pel fet de no saber què és un amit o un ardiaca, o qui eren els ammonites o el summe sacerdot Anàs. D'acord. També als països protestants la gent, instruïda o no en els llibres escolars, sabia moltes més històries i noms de l'Antic

Testament (de passada: pregunten vostès a les criatures, universitaris inclosos, què és exactament l'Antic Testament!) i menys de la litúrgia de la missa o dels sagraments. Però, entre els catòlics i entre els protestants, la continuïtat amb una tradició religiosa —que és una cultura, una història, una representació del món, un teló de fons per a l'art, la música i la literatura, i algunes coses més— estava perfectament assegurada. I ja no està assegurada quan un alumne de la meua dona, que és professora d'Història de l'Art, li pregunta, quan comentaven no sé quin quadre barroc: “Escolte, què és aquell pardal d'allí dalt?” El pardal, pobre ocell celestial, pobre colom, era, evidentment, l'Esperit Sant. I si ni tan sols l'Esperit Sant s'ha salvat del desastre, vol dir que ha arribat l'apocalipsi: *now*.

En un epíleg al llibre d'Alsius, Joan Solà cita una frase d'Ernest Gombrich, que diu: “Estic convençut que el nucli de la cultura europea (al qual pertany l'art, la literatura i la música clàssica) es troba en perill d'extinció”. Jo també n'estic convençut. Amb un afegit: que aquest nucli és indissociable de la tradició cristiana i de la cultura clàssica grega i llatina. I amb un altre afegit, més greu encara: la pèrdua d'aquesta tradició i d'aquesta cultura va lligada, també indissolublement, a la pèrdua d'una certa maduresa personal, d'un cert amor al coneixement gratuït —no “aplicat” ni “aplicable”—, i d'una certa capacitat de reflexió. I com a resultat, un nombre creixent d'estudiants es queden entre aspirants a tecnòlegs d'alguna cosa (però “abans” els enginyers també havien estudiat llatí, i sabien qui era l'Esperit Sant!), o especialistes (?) inútils d'alguna disciplina “social” o filològica. Però en estat d'infantilisme prolongat. M'explicaré: fa uns dies vaig haver de substituir un company, catedràtic de llatí a la meua universitat, i vaig entrar en una classe de segon curs de filologia (una filologia, tant se val quina); allà que m'estava jo, esperant si em feien alguna consulta, i una senyoreta, amb aspecte de vint anys ben repicats, ve tota seriosa i em pregunta: “Mire, estic repassant això de la veu passiva, i ací posa *amatus*, -a, -um: ‘*amatus*’ encara ho entenc, però -a, -um què vol dir?” Jo que procure superar l'impacte traumàtic, i que li ho intente explicar. Inútilment: no ho entenia. Hem perdut l'oremus, en efecte, i això és mal de recuperar.